

romànic. La *-to*, *-te* de l'it. ant. *quinto* i *chente* també s'ha d'atribuir a una contaminació amb *quanto*. Ja hem notat que *chente* s'havia emprat en aquest sentit ja en un text del S. XIII (supra), i és en aquest significat amb què devia conèixer-se en la llengua devers les primeres dècades del S. XVI quan ja devia tenir poca vitalitat. Això és el que ens suggereix la següent observació de l'humanista Bembo (1470-1547) que citem de Battaglia: «La voce *chente* vale, non solamente quello che val *quanto*, sì come la fé valere il medesimo Boccaccio in moltissimi luoghi, ma ancora quello che val *quale*; il che si vede eziandio in altre parti delle sue prose. Anzi la presero gli antichi quasi sempre a questo sentimento».⁷

Pel que fa a l'etimologia de *quin*, *-a*, el llatí QUINAM ja fou suggerit, si bé amb cert dubte, per Diez (*Wb.*, 364) per la forma occitana i catalana. Bourciez (*Éléments*, § 224c i 309a), tenint en compte la variant amb *-nb*, va proposar QUINAM i *QUINIAM, explicant aquesta darrera forma per analogia de *quispiam* i *quoniam* (però vegeu infra). M.-L. (*REW*, 6953), que coneixia evidentment només un mall. *kin* (!) va incloure aquest entre els derivats de QUEM juntament el cast. *quien*, port. *quem*; va declarar com a poc clara la formació de l'it. ant. *quegno*, *chignamente*, i l'oc. *quinh*, tot i admetent, d'acord amb Diez 662, la base QUINAM pel suís *kē*. Altres filòlegs van formular explicacions per a formes individuals.⁸ D'altra banda, Meyer-Lübke en *Das Katalanische*, § 99, va acceptar, ara sense vacillar, QUINAM com a origen de l'oc. i cat. *quina*.

I en realitat QUINAM 'qui?', essencialment un compost de QUI amb la partícula -NAM, és la base que satisfà millor com a origen del cat. i oc. *quin*, *-a*, suposant, és clar, que el masculí fos tret de *quina*. La partícula -NAM solia afegir-se als pronoms i als interrogatius i altres elements indefinits (així *quisnam*, *ubinam*, *utinam*, *quianam*, *quonam* etc.) i servia per reforçar la indeterminació (Ernout-M., s. v. *nam*). Així, doncs, *quinam?* equivalia a quelcom com 'qui doncs ---?', 'qui és que?' i d'on el pas a 'qui (de quin caràcter, de quina mena)?' era ben fàcil, gairebé natural. Altra ment, a l'interrogatiu *quinam* 'qui (qualsevol)' corresponia el pronom *quispiam* 'algú', que tenia sentit més vague que *aliquis* (Ernout-M., s. v. *quis*): d'aquí una contaminació de *quispiam* amb *quinam* era ben possible, per a donar-nos **quiniam*, l'origen de les formes amb *-ny*. Les variants amb *que*-, que es donen al costat de *qui*-, en occità, en italià i fr.-prov., i no semblen ser absents en català antic, es deuen evidentment a la dualitat dels interrogatius *qui* i *què* des d'un principi: poden ser ja de l'època del llatí vulgar (puix que existia *qui(d)nam* al costat de *quisnam* o *quinam*) o possiblement també de l'època posterior i fins i tot romànica. No tenim documentació de *quinam* en les gloses com a testimoni provatori, però notarem l'aparició de *quina* en una làmina de llosa visigòtica de la zona de la Vera de Plasència: hom hi llegeix *unum quina* amb valor de *unus quivis* («ajutet ibi *unum quina*» amb el sentit de «ajutet tibi *unus quivis*»). Aquest exemple de *quina* dels temps visigòtics pot servir de prova que

quina havia continuat en el llenguatge parlat, i a més que la base de *quin* era *quina* en definitiva.

CPT.: *Quinsevol* o *quinsevulla* (*quiny*-), f. *quina*, adj. ant. 'qualsevol' l'«--- d'armar *quinessevol* fustes marítimes ---» (doc. de 1379), «*quinsevol* do que bo sia, devalla de tu, gloriós senyor meu, pare de les lums» (Oliver, *Excitatori*, NCL., 225.9); «<los> qui per stalviar un hom criminós de mort, no duptarien de fer fals sagrament --- ofenen <Déu> molt pus greument que no féu lo criminós, sia homeier o ladre o *quiny se vulla*, que peccà en la persona del proïsme» (Eiximenis, *Doctr. Comp.*, NCL., 59.30); «--- *quinsevulla* sagrament que yo haja fet no val res» (*Tirant*, ed. Aguiló, III, 17)].

¹ Sembla tenir aquest sentit també en el següent passatge que citem d'una carta escrita en aquesta illa en el S. XVIII o XIX: «no pregunteu pus per ara, no sia cosa que vos faça oreya de consòl, y vos diga entre mi mateix *quin* estic jo per aquestes peytes ('pactes')» (TForteza, *BSAL* II, 28-30). — ² Apareix també en una cançó popular mall.: «Jovença ¿com vós campau / Amb sa vostra jovençana? / De sis dies sa setmana / Diuen que cinc la tupa / I s'altre la barretjau; / ¿*Quin possible és viure sana?*» (Moll, *Amoroses*, 119). — ³ En el llenguatge vulgar d'algunes zones *quin(s)* s'usa amb valor de pronom relatiu equivalent a *el(s) qual(s)* o a *el(s) qui* (veg. els exemples que duu *AlcM* recollits en algunes localitats i alguns altres extrets de certs escriptors de la Renaixença i d'altres de posteriors); ús condemnat per Fabra en diverses «Converses» (ed. Barcino, n.ºs 90, 91) i ja bandejat del tot en el llenguatge literari actual. — ⁴ Palay inclou aquests exemples del llenguatge diari: *Quin tems e hè?* «Quel temps fait-il?», *Quigne persoune es?* «Quelle personne est-elle, quelle est sa qualité?»; *noú sèy quin hat me mie* «je ne sais quel sort, quel destin me conduit», *quin que sie* «quel que soit», i amb valor de 'com': *quin parle, toutù, aquét omi!* «Comme il parle, cet homme!», *tan quin* «tel quel»; Rohlfs, *Gascon*, § 514, p. 194, duu les variants *quin*, *quen*, *quign*, *quegn*, només en el sentit de 'com' i les dóna a les Landes amb els exemples com *Quin l'apèros?* «Comment t'appelles-tu?», *Quen partiràm?* «Comment partirons-nous?». — ⁵ *Synonymes romans de l'interrogatiif «qualis»* (Stockholm, 1949), p. 108. — ⁶ Battaglia, que accepta aquesta tesi, potser veia un testimoni de suport en la forma de *cheente* que reprodueix de Francesco de Barberino (m. 1348): «Questa donna è tale *cheente* dee»; no n'hi ha cap altre exemple d'aquesta forma en molts que s'hi donen, i deu ser rara, o potser deguda a un intent d'emfatitzar per part de l'autor; aquest escriu *chente e come* en altre lloc com hem esmentat ja; en tot cas, *cheente* no dóna llum sobre la reducció de la -m-. Tampoc dóna cap suport la forma de Venècia *chentre* a la teoria de **quemente*. — ⁷ No és tan transparent la relació entre *quin* i el port. *quejando*, -da 'de quina espècie, com, tal', documentat ja en el S. XIII. Machado duu: «--- e quisesse / Do mal que